

UNIVERSITATEA BABES-BOLYAI

**FACULTATEA DE ȘTIINȚE ECONOMICE ȘI GESTIUNEA
AFACERILOR
DOMENIUL DE DOCTORAT – ECONOMIE ȘI AFACERI
INTERNAȚIONALE**

**PIAȚA MUNCII ÎN ROMÂNIA ÎN CONTEXTUL INTEGRĂRII ÎN
UNIUNEA EUROPEANĂ
-REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT-**

Coordonator științific:

Prof. univ. dr. Mihaela Mariana LUȚAȘ

Drd. Cornelia Serena PAȘCA

CLUJ-NAPOCA

2017

CUPRINSUL REZUMATULUI

CUPRINSUL TEZEI.....	3
CUVINTE CHEIE	5
INTRODUCERE	6
MOTIVAȚIA CERCETĂRII.....	8
OBIECTIVELE PRINCIPALE ALE CERCETĂRII	9
STRUCTURA LUCRĂRII	10
CONCLUZII.....	16
BIBLIOGRAFIE	29

CUPRINSUL TEZEI

Lista tabelelor

Lista figurilor

Lista graficelor

INTRODUCERE

MOTIVAȚIA CERCETĂRII

OBIECTIVELE PRINCIPALE ALE CERCETĂRII

CAPITOLUL 1. PIAȚA FORȚEI DE MUNCĂ

1.1. Funcții, caracteristici și modele de formare și funcționare pe piața forței de muncă

1.2 Indicatori privind utilizarea forței de muncă și productivitatea muncii

1.3 Ocuparea forței de muncă la nivelul Uniunii Europene și la nivel național

1.4 Capitalul uman, potențialul educațional și creșterea economică

CAPITOLUL 2. MIGRAȚIA FORȚEI DE MUNCĂ

2.1 Migrația internațională

2.1.1 Terminologie și concepte

2.1.2 Clasificarea migrației

2.2 Examinarea migrației la nivel internațional

2.3. Examinarea migrației la nivel European

2.4 Examinarea migrației la nivel național

2.5 Migrația în funcție de gen

2.5.1 Migrația în funcție de gen la nivel mondial

2.5.2 Migrația în funcție de gen la nivel european

2.5.3 Migrația în funcție de gen la nivel național

2.6 Fenomenul migraționist în rândul studenților

2.6.1 Fenomenul migraționist în rândul studenților la nivel mondial

2.6.2 Fenomenul migraționist în rândul studenților la nivel European

2.6.3 Fenomenul migraționist în rândul studenților la nivel național

2.7 Remitențele

2.7.1 Remitențele la nivel mondial

2.7.2 Remitențele românilor aflați în străinătate

2.8 Efectele migrației forței de muncă asupra țării de origine și asupra țării de destinație

2.8.1 Exodul creierelor

2.8.2 Exodul creierelor în funcție de gen și pe regiuni

2.8.3 Cronologia exodului creierelor în Europa

2.8.4 Cronologia exodului creierelor în România

CAPITOLUL 3. STUDIU DE CAZ PRIVIND MIGRAȚIA FORȚEI DE MUNCĂ DIN ROMÂNIA ÎN SPANIA ÎN PERIOADA 2000-2015

3.1 Migrația forței de muncă din România în Spania în intervalul 1990-2015. Ipoteze de lucru și metodologia cercetării

3.1.1. Ipotezele urmărite în cercetare

3.1.2. Datele și metodologia cercetării

3.2. Rezultatele cercetării

CAPITOLUL 4. CONCLUZII, LIMITĂRI ȘI PERSPECTIVE

BIBLIOGRAFIE

ANEXE

Anexa 1. Lista țărilor în care au emigrat români în perioada 1990-2015

Anexa 2. Chestionar migrație

Anexa 3. Numărul emigranților români în funcție de gen, pe continentele de destinație în perioada 1990-2015

CUVINTE CHEIE

Piața forței de muncă, Capitalul uman, Ocupare, Migrație, Migrația forței de muncă, Migrația în funcție de gen, Migrația studenților, Remitențe, Exodul creierelor.

INTRODUCERE

Motto: “Omul-cea mai de preț bogăție a unei țări”

(Theodore W. Schultz)

Într-o lume care este într-o continuă schimbare, în care perioadele de creștere economică alternează cu perioadele de criză, resursa strategică a economiei, a societății o reprezintă resursa umană.

Europa deține resurse bogate și complexe precum o forță de muncă talentată și creativă, o piață unică, un sector al serviciilor foarte bine dezvoltat, un sector agricol prosper, o bază tehnologică și de cunoaștere solidă. Pe de altă parte, Europa trece printr-o perioadă de transformare. Criza a făcut ca ani întregi de progrese economice și sociale să fie anulate. Actualele provocări majore la care Europa trebuie să facă față sunt globalizarea, îmbătrânirea populației, găsirea de noi resurse și șomajul. Noile structuri economice, schimbările globale cer noi căi de rezolvare din partea Europei.

Una din soluțiile salvatoare ar putea fi crearea unei forțe de muncă bine pregătită, capabilă să facă față noilor provocări. Programul de muncă part-time și contractele de muncă pe perioadă determinată sunt tot mai des întâlnite pe piața muncii. Economia românească puternic centralizată a trebuit să evolueze spre o structură liberalizată, cu mecanisme de piață bine definite. Trecerea de la economia centralizată la cea de piață, modificarea sistemelor de producție cu accent pe introducerea de noi tehnologii schimbarea pieței de desfacere, de la piața direcționată spre țările estice, la piața vestică cu deschidere atât spre Europa cât și spre SUA și chiar Africa precum și intrarea României în Uniunea Europeană au impus cerința restructurării pieței muncii.

Piața forței de muncă din România a suferit schimbări majore după 1989, care s-au datorat privatizărilor și restructurărilor în masă rezultând dezechilibre economice majore, rate ridicate ale șomajului, care au determinat migrări atât la nivel regional cât și la nivel internațional. Pe fondul condițiilor dificile generate de criza economică la care se adaugă progresul tehnologic dar și îmbătrânirea populației, economia românească se confruntă cu numeroase dificultăți în domeniul utilizării forței de muncă, cu o mulțime de decalaje pe piața forței de muncă, datorită existenței

unui deficit de forță de muncă în anumite zone geografice sau în unele ramuri ale economiei. Suntem martorii unui paradox pe piața forței de muncă, unde rata șomajului atinge cote alarmante la unele categorii de vârstă, iar firmele găsesc cu mare dificultate forță de muncă calificată.

Migrația reprezintă un fenomen global care stârnește tot mai mult interes pentru sociologi, cercetători, geografi, economiști dar și pentru cercurile guvernamentale din tot mai multe țări, astfel fiind nevoie de o analiză pluridisciplinară, elementul inovativ al acestei lucrări, fiind tratarea migrației forței de muncă din România spre Spania din perspectivă econometrică, socială, demografică, politică. Cercetarea de față este una calitativă având la bază o serie de ipoteze care au fost analizate, pentru a determina studierea fenomenului migraționist din România spre Spania în perioada 1990-2015 dintre care spicuem câteva:

- motivele plecării din România în Spania depind de gen, starea civilă, vârstă, numărul de copii, mediul de proveniență, nivelul educațional, situația ocupațională la momentul plecării din țară;
- migrația spre Spania este un fenomen social. Indivizii care s-au stabilit în noua țară, crează adevărate rețele migratorii, care facilitează accesul pe piața muncii pentru familiile și cunoscuții acestora, prin faptul că au acces la informații valoroase privind locurile de muncă disponibile sau în privința dobândirii unei locuințe;
- nivelul remitențelor depinde de nivelul educațional, nivelul veniturilor obținute, nivelul ocupațional, statutul locuinței din străinătate și de motivele care-i determină pe români să trimită sume de bani în țară;
- feminizarea migrației reprezintă un fenomen cunoscut și acceptat la nivel național, regional și internațional.

În 2015, la nivel mondial aproximativ 3% din populație (243.7 milioane persoane) trăiau în afara țării de origine, fenomenul căpătând proporții care trebuie serios luate în considerare. Cunoașterea fluxurilor migratorii, a dinamicii acestora permit ajustarea dezechilibrelor economice și sociale având un rol important în reducerea sărăciei. La nivel macro se poate vedea că un rol important în ceea ce privește migrația în zilele noastre este determinat de globalizare, de factori economici, sociali și politici.

MOTIVAȚIA CERCETĂRII

Guvernele acordă o importanță tot mai mare comparațiilor cu alte state pentru a implementa politici eficiente în vederea creșterii perspectivelor economice și sociale ale indivizilor, oferirea de stimulente pentru păstrarea interesului în educație și școlarizare precum și mobilizarea resurselor pentru a satisface cerințele angajatorilor, care sunt în continuă creștere. În toată lumea există țări care au un surplus de specialiști în anumite domenii și țări care au nevoie de personal cu anumite calificări, aceste discrepanțe putându-se rezolva cu ajutorul deplasărilor dintr-o regiune în alta, adică cu ajutorul migrației. În prezent migrația reprezintă o sursă pentru completarea deficitului de muncă din țările dezvoltate.

Migrația afectează numărul și structura populației pe vârste, sexe atât în zonele de plecare cât și în cele de destinație. În Europa îmbătrânirea populației, coroborată cu plecarea tinerilor reprezintă factori de îngrijorare pentru autorități care recurg la atragerea studenților străini în centrele lor universitare și fac tot posibilul pentru integrarea lor pe piața muncii, astfel contribuind la creșterea performanței economice. Nici România nu face excepție, schimbările demografice legate de îmbătrânirea sporită a populației la care se adaugă o populație activă tot mai redusă prezintă o provocare care trebuie să țină seama de finanțarea și recrutarea forței de muncă în toate domeniile economice.

Motivația studierii fenomenului migraționist din România spre Spania derivă din frământările interioare determinate de situația actuală, când acest fenomen a devenit îngrijorător, când tot mai multe persoane tinere, calificate sau mai puțin calificate, decid să plece în altă țară din motive economice și care de cele mai multe ori nu se mai întorc, reprezentând o dublă pierdere pentru țara de origine; în primul rând o pierdere financiară datorată costurilor cu pregătirea și școlarizarea acestora iar în al doilea rând și poate cea mai mare pierdere fiind legată de faptul că aceste persoane nu vor contribui la creșterea și dezvoltarea țării, unde rămâne un gol care de cele mai multe ori nu poate fi înlocuit.

De asemenea, lucrarea de față încercă oferirea unor răspunsuri, atât societății civile cât și autorităților la întrebări precum: *Putem defini un profil al emigranului român spre Spania? Care*

sunt cauzele, factorii care determină această afluență de persoane spre Insula Iberică? Ce s-ar putea face pentru a-i determina pe migranți să revină în țară? Cum influențează migrația structurile din țara de origine și pe cele din țara de destinație? Care sunt repercursiunile pe termen scurt, mediu și lung ale acestui fenomen? Migrația spre Spania reprezintă un fenomen social? Care sunt cauzele pentru care datele statistice diferă atât de mult de la o sursă la alta? Remiterile de numerar reprezintă un avantaj sau un dezavantaj la nivel de individ și de societate?

Fenomenul migraționist produce dezechilibre semnificative în special în rândul indivizilor care migrează, care sunt nevoiți să renunțe la tot ceea ce au agonisit până în momentul plecării (mediu, cultură, familie, cerc de prieteni, cunoscuți, slujbă, casă, pământ etc.) și să se adapteze unui nou mediu. Unii dintre ei vor fi veșnic inadaptați și abia, poate, urmașii lor vor reuși să se adapteze mediului și culturii din țara de destinație.

Migrația persoanelor are ca scop găsirea unui trai mai bun, a unor condiții de viață și de muncă cât mai apropiate de dezideratul fiecăruia. Cauzele migrației forței de muncă pot fi de natură economică, politică, socială, culturală, religioasă, ideologică sau de altă natură. Cea mai des întâlnită formă migrației din România spre Spania, este migrația din considerente economice, după cum reiese și din cercetarea întreprinsă.

OBIECTIVELE PRINCIPALE ALE CERCETĂRII

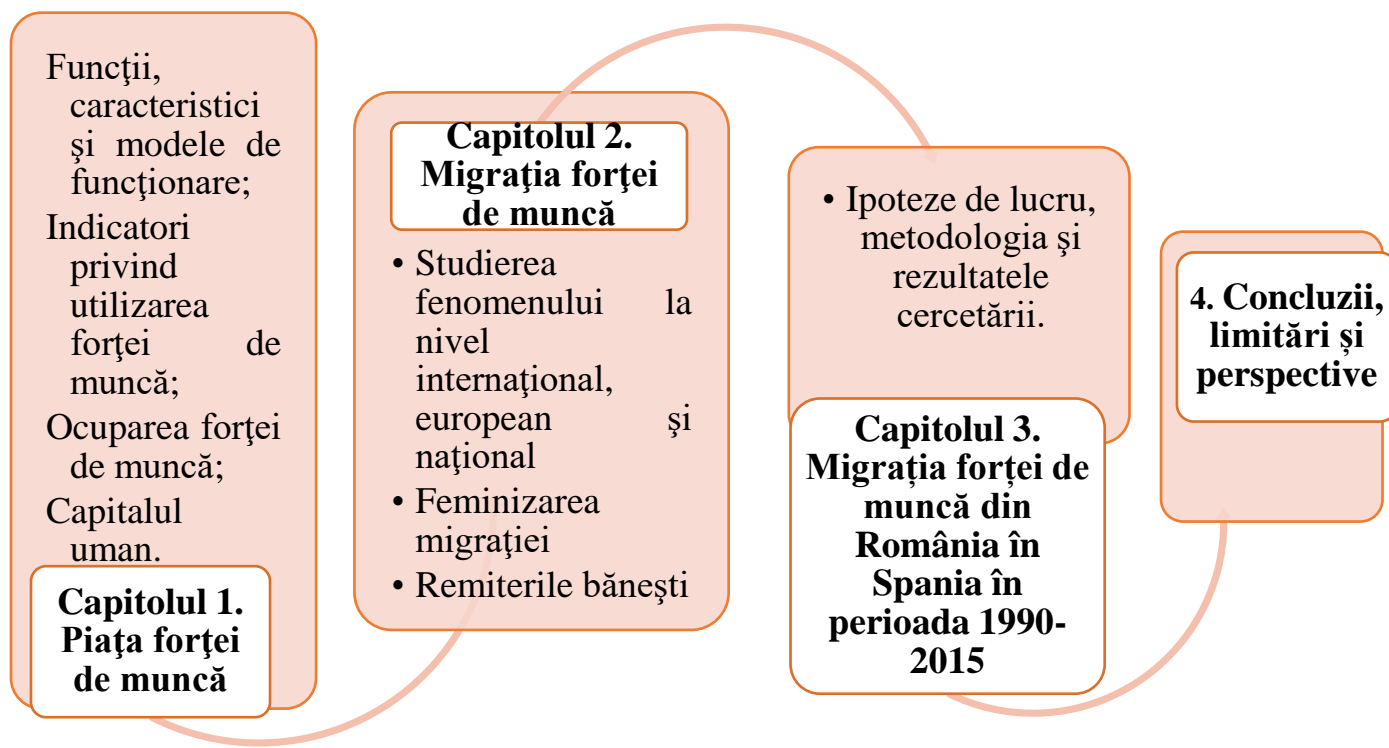
Studierea fenomenului migraționist este un proces deosebit de complex deoarece acesta are consecințe profunde asupra indivizilor, asupra familiilor lor, asupra țărilor sau regiunilor de origine cât și a celor de destinație. Migrația forței de muncă este adeseori privită ca un “rău necesar” deoarece în multe țări, locurile de muncă care nu sunt ocupate de către nativi (de obicei din motive financiare), le revin migranților care acceptă venituri mai mici decât nativii, dar care în același timp sunt priviți ca o amenințare la adresa stabilității țării gazdă. Cu toate acestea, efectul global net este pozitiv, migrația fiind un fenomen cu multiple avantaje pentru toate părțile implicate, și anume pentru țările de origine, pentru cele de destinație și pentru migranți.

Dezbaterile pe tema migrației sunt din ce în ce mai multe, opiniile sunt atât pro cât și contra acestui fenomen, astfel încât, în cadrul lucrării am evidențiat amploarea acestui fenomen, raportat la realitatea actuală și de perspectivă.

Obiectivul principal al cercetării, cel care a stat la elaborarea acestei teze, este determinat de abordarea migrației în corelație cu evoluțiile economice, transformările demografice, care au dus la depopularea anumitor zone din România, repercursiunile economice și sociale ale acestui fenomen care capătă o amplitudine din ce în ce mai mare.

Baza documentării științifice a plecat de la consultarea surselor bibliografice în primele două capitole, ultimele capitole fiind dedicate cercetării empirice în care a fost realizată o documentare directă prin conceperea și aplicarea chestionarelor unui număr de peste 600 de potențiali participanți, analizarea rezultatelor chestionarului, verificare ipotezelor formulate, culegerea datelor statistice.

STRUCTURA LUCRĂRII

Primul capitol, *Piața forței de muncă*, demarează cu delimitarea dintre noțiunea de piața muncii și piața forței de muncă, cu analizarea principalelor caracteristici ale pieței muncii, dintre care putem aminti gradul ridicat de rigiditate și inflexibilitate, segmentarea acestei piețe atât la un nivel general, segmentarea fiind făcută pe principalele sectoare ale economiei cât și la un nivel mai restrâns atât din punct de vedere al ofertei cât și a cererii de forță de muncă, necesitatea reglementării acestei piețe, caracterul multidimensional și eterogen al pieței muncii.

Pornind de la prezentarea principalelor modele de formare și funcționare ale pieței muncii dintre care amintim modelul clasic, modelul neoclasic, modelul keynesian, modelul monetarist, modelul neechilibrat al pieței muncii și modelul eficienței salariale, am tratat trăsăturile și caracteristicile care derivă din fiecare model în parte. Au fost tratați unii dintre cei mai importanți indicatori statistici ai utilizării forței de muncă și ai productivității muncii precum și factorii care influențează cererea și oferta de forță de muncă.

Acum, mai mult decât oricând trebuie găsite soluții rapide și viabile în ceea ce privește creșterea gradului de ocupare în mod special în rândul tinerilor cu vârsta între 15-24 ani, categorie care reprezintă o provocare majoră atât la nivel European cât și la nivel național, astfel că au fost stabilite principalele obiective în materie de ocupare ale forței de muncă atât la nivelul Uniunii Europene cât și la nivel național, precum și aspecte legate de ocuparea forței de muncă în țările Uniunii Europene, inclusiv România, cu un accent pronunțat pus pe obiectivele principale și modalitățile de îndeplinire a acestora conform Strategiei Europa 2020.

Importanța acordată capitalului uman prin prisma investiției în educație și în cercetare dezvoltare, precum și definirea conceptului de capital uman, stabilirea originii acestui concept, prezentarea componentelor și a tipurilor de capital uman, legătura dintre educație, formarea capitalului uman și creșterea economică, precum și corelația dintre investiția în capitalul uman și distribuția veniturilor sunt tot atâtea teme regăsite în cadrul primului capitol.

Cel de-al doilea capitol, intitulat sugestiv, *Migrația forței de muncă*, face referire la aspecte de ordin general legate de migrație (terminologia și conceptele utilizate), clasificarea migrației în funcție de spațiu, de durata șederii, în funcție de legalitate sau în funcție de factorii motivatori.

Examinarea migrației la nivel internațional, european și național a permis realizarea unei cronologii a literaturii de specialitate, un stadiu al cunoașterii, prin care am delimitat în timp și spațiu profilul emigrantului, am identificat cele mai importante destinații alese de către migrații precum și mijloacele pe care la au la dispoziție migrații români atunci când decid să emigreze, am determinat efectele migrației forței de muncă asupra țărilor de origine și asupra celor de destinație precum și măsurile care pot fi luate de către țările de origine în vederea reducerii riscului de exploatare.

În ultima parte al celui de-al doilea capitol, lucrarea se concentrează pe aspecte legate de fenomenul feminizării migrației, pe importanța migrației studenților la nivel mondial și la nivel național, pe preferințele studenților români, atunci când decid să studieze în afara țării, precum și motivele care îi determină pe aceștia să aleagă o țară sau alta.

Cercetarea de față aduce în discuție identificarea potențialelor beneficii ale remiterilor și în același timp posibilele dezavantaje pentru țara care le primește, analizarea factorilor care influențează comportamentul migraților în ceea ce privește nivelul remiterilor precum și motivele care îi determină pe migrații să remită.

Ultimele capitole au ca și obiectiv diseminarea rezultatelor cercetării empirice realizate prin testarea ipotezelor elaborate pe baza cercetării teoretice, care au condus la stabilirea concluziilor, limitărilor și temelor de discuție viitoare. Una dintre ipotezele care au stat la baza acestei cercetări, are în vedere influența pe care o are nivelul de pregătire asupra deciziei de a migra, astfel am evidențiat complexitatea fenomenului “brain drain” (exodul creierelor) la nivel mondial, european și național, prin stabilirea cauzelor care au determinat ca această categorie importantă a populației să părăsească țara care i-a pregătit și format ca specialiști, efectele asupra populației rămase și asupra economiei țărilor din care pleacă personal calificat, analizarea contribuției pe care o aduc aceste minți luminate țărilor destinate.

Motivele plecării din România a migraților nu sunt influențate de gen, însă persoanele de gen feminin care au decis să emigreze în Spania, au găsit primul loc de muncă în domenii cu un nivel

mediu sau scăzut de calificare, precum muncile domestice, agricultura, turism, sănătate. Primul loc de muncă obținut în Spania, atât în rândul femeilor cât și în rândul bărbaților care au decis să emigreze a fost obținut prin intermediul cunoșutilor, a membrilor familiei într-un interval de 1-3 luni, rezultând faptul că s-au creat rețele migratorii care facilitează accesul migranților pe piața muncii, având ca și consecință negativă obținerea acestor slujbe fără întocmirea unor contracte de muncă, migranții devenind astfel, nu de puține ori victimele discriminărilor și ale abuzurilor.

În cadrul lucrării am creat profilul emigrantului român care este reprezentat de tineri, apți de muncă, cu vârsta cuprinsă între 20 și 24 de ani, care au emigrat în vederea dobândirii unui statut profesional în străinătate, persoanele cu vârsta între 30 și 34 de ani au emigrat datorită situației economice și politice din țară, iar cei între 35 și 44 de ani, au luat această decizie în scopul reîntregirii familiei. Persoanele căsătorite migrează preponderent din rațiuni economice iar cele necăsătorite, pe lângă raționamente economice migrează în vederea dobândirii unui statut profesional. Atât persoanele care aveau copii cât și cele fără copii, au plecat din țară din raționamente economice, întrucât resursele financiare erau insuficiente sau nu aveau un loc de muncă, însă numărul de copii nu a influențat motivul plecării din România.

Din punct de vedere al pregătirii, marea majoritate a migranților români în Spania au doar studiile medii finalizate, accesând locuri de muncă în concordanță cu nivelul educațional și cu specializările avute. O pondere de 55.1% a migranților, provin din mediul rural și au avut ca și motivație principală situația economică precară. Același lucru putem afirma și în cazul persoanelor provenite din mediul urban, ceea ce duce la concluzia că motivul plecării din România nu a fost determinat de mediul de proveniență al migranților.

Indiferent de suma trimisă de către migranții din Spania în România, analizele efectuate au demonstrat că cea mai mare parte a indivizilor (73%), au remis bani pentru a întreține familia rămasă acasă și doar o mică parte au trimis bani cu scopul de a-i economisi (9%) sau pentru diverse investiții (2.7%). Nivelul remiterilor depinde de nivelul educațional, astfel cu cât nivelul de pregătire profesională este mai ridicat cu atât și nivelul remiterilor este mai mare. De asemenea nivelul remiterilor a reieșit dependent în funcție de statutul locuinței din străinătate, indivizii care plătesc o chirie în străinătate, remit mai mult față de persoanele care dețin o proprietate, din două

considererente și anume că persoanele proprietare de imobile în străinătate cheltuie mai mult cu întreținerea acelei proprietăți și de asemenea nu doresc să se reîntoarcă în țară, nemaivând motive să remită. Desigur că nivelul veniturilor influențează sumele trimise în țară, astfel încât analiza datelor a returnat ca și rezultat faptul că persoanele care au un câștig net lunar în Spania între 1000 și 1500 euro, sunt cele care remit cel mai mult (37.8%), urmate de persoanele care au un venit cuprins între 500 și 1000 de euro care remit într-un procent de 23.4%.

Analiza diferențiată în funcție de gen, arată faptul că între femei și bărbați nu există diferențe semnificative în ceea ce privește relația dintre nivelul educațional și ocupația actuală. Pentru ambele sexe, rezultatele au returnat lipsa unei legături semnificative statistic între cele două variabile însă în ceea ce privește discriminarea, diferențele sunt semnificative statistic între femei și bărbați, aproape 24% dintre femei s-au simțit discriminate pe baza naționalității, comparativ cu 15.5% dintre bărbați care au declarat acest lucru, discriminarea pe bază de gen resimțindu-se puternic în rândul femeilor care au suferit de discriminare în procent de 17%, în timp ce doar 1 bărbat a declarat că i s-ar fi întâmplat acest lucru.

Suportul metodologic al acestei lucrări are la bază lucrări reprezentative din literatura de specialitate din străinătate și din țară. Informațiile utilizate în cercetare au la bază date oficiale din Anuarul Statistic al României, publicații ale Institutului Național de Statistică, Eurostat, ale Băncii Naționale Române precum și rapoarte publicate de diferite organisme și organizații cum ar fi Națiunile Unite, Organizația Internațională a Muncii, Organizația Internațională pentru Migrație, Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică, Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa, Banca Mondială.

Pentru realizarea cercetării empirice a fost conceput și aplicat chestionarul migrației forței de muncă din România în Spania în perioada 1990-2015, persoanelor care au emigrat în Spania, apoi a avut loc testarea ipotezelor prin evaluarea descriptivă a variabilelor, astfel, pentru variabilele calitative și ordinale, s-au calculat frecvențele, atât în formă absolută, cât și în formă relativă. În cazul variabilelor numerice, au fost calculați principalii parametri descriptivi (media, modala, mediana) și evaluată forma distribuției (acolo unde a fost necesar). În funcție de caracteristicile variabilelor, s-au aplicat diverse teste de evaluare a legăturii, pentru variabilele nominale au fost

utilizate testul Hi-pătrat și coeficientul de contingență iar pentru variabilele ordinale s-au aplicat testele Sommer, Spearman sau Kendall (în varianta tau-b), în funcție de numărul de grupe al variabilelor în cauză. Vizualizarea grafică a fost efectuată cu ajutorul cercului de structură și a diagramei prin benzi sau coloane.

În vederea validării lucrării de doctorat, au fost publicate următoarele articole în domeniul studiat, regăsite și în teza de doctorat:

Pașca Cornelia Serena, Pop Alexandra Lucia, *Factors Influencing Romanian Students to Study Abroad*, Review of Economic Studies & Research Virgil Madgearu, Vol. 9 Issue 1, 2016, pp. 113-131, regăsit și în teza de doctorat la paginile 101-104

Pașca Cornelia Serena, *Monetary Remittance – Romania Case Study*, Contemporary Economy Journal, 2016, vol. 1, issue 3, pp.50-59, regăsit și în teza de doctorat la paginile 109-121

Pașca Cornelia Serena, *The Labour Market In Romania After 1990*, Strategii Manageriale, Revistă editată de Universitatea „Constantin Brâncoveanu” Pitești Anul IX, nr. IV (33) / pp. 192-200, regăsit și în teza de doctorat la paginile 36, 39, 45-48, 81-82, 85, 90, 130, 142

Pașca Cornelia Serena, *Labour Market-Concepts, Functions, Features, Patterns*, Strategii Manageriale, Revistă editată de Universitatea „Constantin Brâncoveanu” Pitești Anul IX, nr. IV (33), pp. 201-209, regăsit și în teza de doctorat la paginile 18-30

Pașca Cornelia Serena, *Capitalul uman – o investitie pe terme lung*, Revista Economia Contemporană, vol.1, nr.4, 2016, pp. 51-62, regăsit și în teza de doctorat la paginile 48-62

CONCLUZII

În Europa îmbătrânirea populației coroborată cu plecarea tinerilor reprezintă factori de îngrijorare pentru autorități. În țările cu o populație îmbătrânită, migrația oferă o completare a deficitului de forță de muncă prin intrarea în câmpul muncii a tinerilor care aduc cu ei inovație și dinamism. În multe țări, printre care și Spania, locurile de muncă nu sunt ocupate de către nativi iar migrații substituie necesarul de forță de muncă. În urma cercetării făcute am evidențiat influența pe care o au diverse variabile asupra motivelor care au determinat plecarea din România. Variabilele au fost genul, vârsta, starea civilă, nivelul de pregătire (ultima formă de învățământ absolvită și specializarea), mărimea familiei (numărul de copii), mediul de proveniență, situația ocupațională la momentul plecării din țară, profilul sociocultural al emigranului român.

Din studiul întreprins, reiese că persoanele care au migrat spre Spania, sunt persoane apte de muncă, între 25 și 64 de ani, cu studii medii sau fără studii, ponderea femeilor fiind mai mare, motivele alese fiind în majoritatea cazurilor pe considerente economice.

Atât femeile, cât și bărbații au plecat la muncă în Spania în principal datorită situației economice din țară pentru că nu aveau un loc de muncă sau pentru un trai mai bun.

Spania a fost aleasă ca țară de destinație de către femeile migrant din România, deoarece au plecat acele persoane cu un grad scăzut de calificare, această țară fiind una din țările în care se caută personal pentru munci domestice precum îngrijirea copiilor, a persoanelor vârstnice sau a bolnavilor, prestarea serviciilor de curățenie la domiciliu, munci în domeniul hotelier sau în alimentație publică, unde nivelul de remunerație este mic, dar mai ridicat decât în România.

În urma cercetării realizate, putem afirma că în Spania, au plecat persoane cu un nivel mediu din punct de vedere al educației, atât din rândul persoanelor de gen feminine cât și din rândul persoanelor de gen masculin, care au prestat munci conform pregătirii avute, în domenii precum agricultura, construcțiile sau munci domestice însă în cazul primului loc de muncă, majoritatea acestor munci au fost presate la “negru” (61.1% din totalul repondeților). Analizele empirice

efectuate, au demonstrat o legătură de intensitate medie între nivelul educațional (ultima formă de învățământ) și motivele părăsirii României de către migrații plecați în Spania.

Majoritatea persoanelor care au plecat din cauza situației economice și politice din țară au avut între 30 și 34 de ani. Aceeași grupă de vârstă este modală și în cazul motivelor economice și pentru un trai mai bun. Cei mai mulți respondenți plecați pentru un statut profesional, sunt tineri, cu vârste între 20 și 24 de ani. În același timp, majoritatea celor care au plecat din România cu scopul reîntregirii familiei au avut între 35 și 44 de ani. Vârsta influențează semnificativ motivul plecării, astfel cu cât persoanele sunt mai tinere, cu atât sunt mai motivați să migreze și motivele care conduc la luarea deciziei de a migra sunt diferite, pe categorii de vârstă.

Majoritatea migraților români în Spania sunt căsătoriți. Excepția, o reprezintă persoanele care au emigrat pentru dobândirea unui statut profesional, care sunt, în marea lor majoritate, necăsătorite. Un procent semnificativ al persoanelor migrante din România spre Spania, a fost în rândul muncitorilor calificați (38.9%) sau în rândul muncitorilor necalificați (14.7%) care au plecat pentru a presta munci în domeniul construcțiilor, munci agricole, munci domestice sau în sectorul serviciilor în detrimentul persoanelor cu studii superioare (13.3%), astfel că ipoteza conform căreia persoanele slab pregătite sau nepregătite care acoperă domenii precum agricultura, construcții aleg ca țară de destinație Spania, unde obțin, în general venituri mici dar mai mari decât în țară se adevărește.

Dacă majoritatea emigraților au studii medii, de nivel liceal, persoanele care își doreau un statut profesional, au, în marea lor majoritate, studii universitare (facultate sau colegiu). Persoanele cu studii medii sau persoanele necalificate au plecat din țară din motive economice și pentru un trai mai bun, asocierea dintre motivul plecării din țară și specializarea avută este semnificativă.

În cadrul acestei lucrări am subliniat faptul că migrația este un fenomen social. În cazul Spaniei, indivizii care au plecat și s-au stabilit în noua țară, facilitează obținerea de locuri de muncă sau a unei locuințe pentru familiile și cunoscuții acestora, formând adevărate rețele migratorii. De asemenea, presiunea socială exercitată de indivizii care s-au stabilit în străinătate asupra persoanelor rămase acasă este mare. În urma studiului întreprins, se observă că majoritatea covârșitoare (aprox 75% dintre respondenți) și-au găsit primul loc de muncă în Spania prin

intermediul cunoscuților – familie, prieteni, colegi, majoritatea acestora reușind să găsească un loc de muncă într-o perioadă cuprinsă între o lună și trei luni, urmași de cei care și-au găsit un loc de muncă în mai puțin de o lună.

Decizia de a migra este influențată de mărimea familiei. Cu cât familia este mai numeroasă, cu atât șansele de a migra sunt mai mici. Din totalul eșantionului, 60.7% au cel puțin un copil. Din rândul acestor persoane, 40.6% au cel puțin un copil rămas în țară. Atât persoanele care aveau copii cât și cele fără copii au plecat din țară din raționamente economice – resursele financiare erau insuficiente, lipsa unui loc de muncă, însă numărul de copii nu a influențat motivul plecării din România.

Persoanele care nu aveau un loc de muncă în România (37.4%), cele care aveau un loc de muncă pe perioadă determinată (8.5%) sau aflate în șomaj (8.1%), au fost mult mai motivate să emigreze față de persoanele cu contract de muncă pe perioadă nedeterminată. Pentru persoanele chestionate, putem evidenția că situația ocupațională din țară nu a influențat semnificativ decizia de emigrare în Spania.

Peste jumătate din persoanele chestionate, care au părăsit țara, provin din mediul rural (55.1%) și au avut ca motivație principală situația economică precară. Același lucru putem afirma și în cazul persoanelor provenite din mediul urban, ceea ce duce la concluzia că mediul de proveniență, nu influențează motivul plecării din România.

Testele făcute pentru a verifica dacă există o legătură între specializarea avută și motivele alegerii Spaniei ca țară de destinație, au avut ca rezultat faptul că legătura este semnificativă, asocierea dintre cele două variabile fiind de intensitate medie. În ceea ce privește nivelul veniturilor nete lunare obținute de către migrații români în Spania, acesta se situează, pentru 38.4% din respondenții la chestionar în intervalul 1000-1500 Euro, venituri între 500 și 1000 euro obțin 19.9% dintre migrații iar 15.2% obțin venituri între 1500 și 2000 de euro pe lună.

Un procent considerabil din persoanele chestionate au declarat că au găsit primul loc de muncă în Spania prin intermediul cunoscuților, dar munca era prestată fără contract de muncă (61%),

contractele de muncă pe perioadă nedeterminată reprezentând doar o foarte mică pondere (3.3%) în rândul respondenților.

Ca urmare a rezultatelor mai sus evidențiate, conchidem că persoanele care au plecat spre Spania nu au apelat la o societate specializată în acest domeniu, nici la o instituție publică cu asemenea servicii, ci la membrii familiei, la cercul de cunoscuți care erau deja stabiliți acolo, persoanele care au participat la studiu, au afirmat că au ales Spania ca țară de imigrare datorită legăturilor sociale, datorită existenței unei comunități de români acolo sau datorită posibilității de a învăța mai ușor limba (77.6% din totalul persoanelor chestionate).

În cadrul tezei, am tratat motivele care influențează nivelul remiterilor din Spania spre România, luând în considerare variabile precum motivele care determină nivelul remiterilor, venitul net obținut în Spania, nivelul educațional, nivelul ocupațional și statutul locuinței în străinătate.

Ca urmare a studiului realizat, se poate remarca faptul că indiferent de suma trimisă, cea mai mare parte a respondenților (73% din totalul respondenților), au trimis bani acasă pentru întreținerea familiei și doar o mică parte au reușit să trimită bani cu scopul de a-i economisi (9%) sau investi (2.7%). Cele mai multe persoane chestionate (43.2%), trimit anual în România sub 1000 de euro, un procent de 37.8% trimit între 1000 și 3000 de euro, sume cuprinse între 3000 și 5000 sunt trimise de 14.4 % dintre persoanele chestionate, un procent de 4.6% remit peste 5000 de euro anual.

În ceea ce privește analiza nivelului remitențelor având ca variabilă nivelul veniturilor nete, analiza bidimensională a datelor a evidențiat faptul că persoanele care au un câștig între 1000 și 1500 euro lunar, sunt cele care remit cel mai mult (37.8%), urmate de persoanele care au un venit cuprins între 500 și 1000 de euro care remit într-un procent de 23.4%. Asocierea dintre suma trimisă anual de românii plecați în Spania cu venitul lunar realizat este semnificativă din punct de vedere statistic, legătura fiind de intensitate medie.

Persoanele cu studii medii, au fost cei care au trimis cel mai mult bani în țară, acest lucru se datorează și faptului că aceste persoane reprezintă cea mai mare parte a migranților români în

Spania. Sumele cele mai mari, de peste 10 000 de euro anual, au fost trimise de persoanele care au finalizat studiile superioare, însă sunt și persoane care au finalizat școala postliceală și de maiștri și au trimis sume de peste 15 000 euro anual. Faptul că persoanele cu un înalt nivel de calificare nu remit la fel de mult precum persoanele cu studii medii poate fi explicat de faptul că persoanele cu studii superioare provin din familii care nu au nevoie de ajutorul financiar al persoanelor plecate din țară sau s-ar putea datora și faptului că persoanele foarte apropiate au plecat alături de ei în străinătate. Din analiza datelor, reiese că atât ultima formă de învățământ absolvită cât și specializarea depind de sumele trimise anual de migrații români.

Nivelul remitențelor depinde de nivelul ocupațional. Imigrații vor remite mai puțin în cazul în care locul de muncă este stabil pentru că se simt în siguranță și nu le e teamă că vor fi nevoiți să se reîntoarcă în țară. De asemenea, persoanele care nu au un loc de muncă sau dețin un loc de muncă pe perioadă determinată, vor remite mai puțin față de persoanele cu contracte de muncă permanente întrucât în cazul celor dintâi resursele financiare sunt limitate sau inexistente. Analizele empirice au evidențiat faptul că legătura dintre suma trimisă de românii din Spania și ocupația prezentă este semnificativă din punct de vedere statistic, într-o mare măsură, asocierea dintre cele două variabile fiind de intensitate medie.

Indivizii care dețin o locuință în străinătate, cheltuie mai mult cu întreținerea acesteia, față de cei care stau în chirie sau în gazdă, drept urmare prima categorie va remite mai puțin. De asemenea, atunci când stau în gazdă sau chirie, în același imobil sunt mai multe persoane iar cheltuielile se împart, rămânând mai mulți bani pentru a-i putea remite. Nu în ultimul rând, persoanele care au o proprietate în străinătate, nu se gândesc să se reîntoarcă în țară, nemaivând motive de a remite.

Fenomenul feminizării migrației, a fost tratat atât din punct de vedere al stadiului cunoașterii, cât și din punct de vedere empiric. Spania a fost aleasă ca țară de destinație de către persoanele de gen feminin care au migrat din România, deoarece cererea de forță de muncă din această țară necesită un nivel redus de calificare. Ipoteza conform căreia femeile migrant sunt educate dar prestează munci necalificate nu se confirmă în cazul Spaniei, din analiza și prelucrarea chestionarelor rezultă că 22% dintre repondente lucrează în hoteluri sau restaurant și doar 15% dintre persoanele de gen feminin care au răspuns chestionarului, au terminat liceul (deci sunt persoane calificate într-un

anumit domeniu), au prestat o muncă necalificată (în gospodărie) în Spania, iar 7% au avut primul loc de muncă în domeniul sănătății, majoritatea respondenților având ocupațiile actuale în concordanță cu nivelul educațional.

După cum am mai menționat, în Spania au plecat persoane cu studii medii sau cu studiile gimnaziale finalizate și nu persoane cu un înalt grad de calificare. În urma analizelor multidimensionale rulate reiese faptul că între femei și bărbați nu există diferențe semnificative în ceea ce privește relația dintre nivelul educațional și ocupația actuală. Pentru ambele sexe, rezultatele au returnat lipsa unei legături semnificative statistic între cele două variabile.

Femeile migrant suferă de discriminare mai mult decât bărbații, acestea suferind de o dublă discriminare, discriminarea datorată faptului că sunt femei și discriminarea datorată faptului că sunt migrante.

În ceea ce privește perioada în care românii au emigrat în Spania, nu există diferențe semnificative între cele două sexe, în ambele cazuri, analiza datelor a returnat ca rezultat faptul că majoritatea românilor au emigrat în perioada 2001 – 2010, datorită eliminării vizelor din spațiul Schengen (2002) și integrării României în Uniunea Europeană (2007).

Datorită faptului că principalele motive care au condus la migrarea românilor spre Spania sunt de natură economică, motivele reîntoarcerii, pe lângă cele legate de singurătate, dorul de familie și de cei dragi, sunt tot de natură economică, acest lucru putând fi realizat prin creșterea numărului de locuri de muncă atât în mediul urban cât și în zonele rurale, zone din care provin un număr destul de însemnat de emigranți. Simpla creștere a locurilor de muncă nu este suficientă pentru a determina persoanele plecate să revină, ci ar trebui coroborată cu ridicarea nivelului salarial la nivelul celui din Spania. Deoarece persoanele plecate s-au adaptat unui nivel de trai superior celui avut în România, este puțin probabil ca, fără cel puțin acești cumuli de factori, să se întoarcă în țară.

Scăderea drastică a populației totale a României, nivelurile ridicate de sărăcie și excluziune socială în anumite zone ale țării, participarea redusă pe piața forței de muncă, emigrarea populației apte

de muncă, reprezintă motive de îngrijorare pentru piața forței de muncă. Piața forței de muncă este piața celui mai important factor de producție – munca – care, la rândul său, este realizată de către om, cel fără de care nu s-ar putea realiza nimic, omul fiind cel care se integrează în societate prin muncă.

Corporațiile multinaționale au acces la forța de muncă din orice parte a lumii, distanțele nu mai reprezintă o problemă datorită tehnologiilor moderne de transport și comunicare, putând ajunge de pe un continent pe altul în doar câteva ore, putând fi în același timp în mai multe locuri cu ajutorul internetului. Motivele pentru care se alege o destinație în favoarea alteia o sunt legate de condițiile de viață și posibilitățile de realizare profesională.

Migrația este un fenomen, un “mega-trend” economic și social dar și un act costisitor din punct de vedere economic, cultural și uman. Migrația poate susține sau poate mări populația unei zone, poate contribui la întinerirea forței de muncă sau poate salva unele țări care au probleme în reproducere, unde natalitatea este foarte scăzută iar fenomenul îmbătrânirii populației devine tot mai accentuat. Migrația este un fenomen de neoprit, adulat de unii și contestat de alții.

Migrația internațională a forței de muncă determină efecte multiple și complexe asupra relațiilor economice internaționale, asupra economiilor naționale implicate cât și asupra indivizilor. Este un proces amplu care trebuie să promoveze cooperarea internațională, un proces care determină drepturile și responsabilitățile fiecăruia, unde toată lumea să aibă de câștigat (țările de origine, țările de destinație, indivizii și societatea).

Doar prin eliminarea decalajelor mari existente între țările subdezvoltate sau în curs de dezvoltare și cele dezvoltate, se poate ajunge la respectarea drepturilor indivizilor, la eliminarea exploatărilor și la progresul întregii omeniri. Diferențele dintre națiuni precum și diferențele salariale vor face ca procesul migrator să continue.

Modificările structurale care au avut loc în țara noastră, de la trecerea de la agricultură la industrie și mai apoi în domeniul serviciilor, au condus la modificări drastice în sfera ocupațională fiind necesară reorientarea forței de muncă spre alte sectoare sau spre alte destinații.

Tabloul demografic al României nu arată foarte bine. În perioada 1990 – 2015, am putut asista la o scădere drastică a populației totale a României, datorată ratei scăzute a fertilității, sporului natural negativ, mortalității infantile, care este la cotele cele mai înalte din UE precum și datorită emigrației, trend care din păcate va continua și în următorii 35 de ani, populația țării înregistrând până în anul 2050 o scădere de 22%, ajungând la puțin peste 15 milioane locuitori.

România a fost una din cele mai importante țări de emigrare din Europa începând cu anul 2000, dar este și o țară de tranzit și de destinație a migranților mai ales a celor din state terțe UE. Cu toate că datele naționale și internaționale privind migrații români diferă, numărul acestora se situează în jurul cifrei de 3 milioane persoane ceea ce reprezintă aproape 20% din totalul populației, vârsta medie a migranților români la nivel internațional fiind în 2015 de 28 de ani față de 2000 când această vârstă era de 63 de ani, ceea ce înseamnă ca au plecat din țară, persoane tinere, apte de muncă.

Majoritatea migranților au ales să lucreze în străinătate datorită familiei sau cunoscuților care le-au facilitat obținerea unui loc de muncă (de cele mai multe ori la negru, din păcate), pentru un trai mai bun, pentru a-și susține familiile din punct de vedere financiar, pentru economisire sau investiții.

Comportamentul migranților care remit sume de bani în țara de origine este influențat de factori precum genul, vârsta, nivelul educației, starea civilă, de nivelul veniturilor precum și de timpul petrecut în străinătate, sumele trimise fiind mai mari sau mai mici în funcție de factorii menționați mai sus.

Remitențele pot avea de cele mai multe ori efecte pozitive asupra persoanei care remite, asupra persoanelor beneficiare și asupra țărilor de origine dar, există și efecte negative datorate creșterii inflației, creșterii inactivității și a șomajului deoarece cei care primesc sumele respective preferă să nu-și mai caute un loc de muncă.

Tendința globală se îndreaptă spre migrația temporară a persoanelor calificate cu toate contradicțiile și inegalitățile care decurg din tratarea migranților în diverse state. În ultima perioadă se poate observa o creștere semnificativă a mobilității transfrontaliere a persoanelor calificate spre toate domeniile economice ceea ce duce la o luptă între state pentru atragerea persoanelor calificate. Majoritatea locurilor de muncă dintr-o economie bazată pe cunoaștere au nevoie pe lângă o educație cel puțin la nivel terțiar și de îmbunătățirea susținută a competențelor și de dobândirea de noi competențe, astfel încât cererea pentru educație este într-o continuă creștere. Din studiul realizat, s-a desprins ideea că persoanele care au ales Spania ca țară de destinație au un nivel de pregătire mediu sau sunt persoane necalificate, care activează în domenii precum agricultura, construcții, munci la domiciliu sau în sectorul serviciilor, obținând venituri relativ mici, însă peste veniturile pe care le-ar putea obține în țară, prestând aceleași munci.

Factorii de atracție ai migranților calificați sunt: veniturile și câștigurile mari, oportunități de dezvoltarea profesională crescute, facilități în domeniul cercetării și alocarea de bugete substanțiale acestui domeniu, sistem educațional modern, condiții de muncă și de avansare în carieră mai bune, o anumită stabilitate politică în țara spre care se îndreaptă.

Din punct de vedere al “migrației creierelor”, România reprezintă o zonă de interes pentru firmele și pentru centrele de cercetări internaționale, furnizând forță de muncă pentru acestea, dar fiind totodată nevoită să dezvolte politici de atragere în țară migranților pentru a reduce deficitul de calificare care există pe piața forței de muncă autohtonă.

În Europa exodul creierelor este o problemă structurală încă nerezolvată. Începând cu anul 2000, cele mai mari creșteri ale ratelor de emigrație înregistrate de țările europene au fost în Albania (9.1 procente), România (8.3 procente), Moldova (6.3 procente), Bulgaria (4.6 procente) și Lituania (4.5 procente). România a suferit pierderi imense de inteligență umană începând cu mijlocul anilor '90 când un număr alarmant de mare din rândul specialiștilor (ingineri, oameni de știință, cercetători), au plecat în țări precum SUA, Regatul Unit, Franța, Irlanda sau Germania. Reducerea substanțială a bugetului pentru cercetare-dezvoltare la sub 1% din PIB precum și slaba dezvoltarea a institutelor private de cercetare a determinat plecarea în masă a cercetătorilor, cadrelor didactice, personalului

din domeniul sanitar, cei mai mulți specialiști au plecat datorită burselor sau pachetelor salariale substanțiale promise precum și pentru dobândirea unui statut social prestigios.

Țările din UE, dar nu numai, urmăresc atragerea forței de muncă tânără, cu un nivel ridicat al educației capabilă să contracareze efectele negative ale îmbătrânirii populației. Aspecte de mare actualitate precum amploarea fenomenului migraționist, exodul forței de muncă înalt calificate, remiterile bănești ale migranților și rolul lor în dezvoltarea zonelor sărace reprezintă doar câteva dintre temele tratate în cadrul acestei lucrări, teme care merită analize atente pe viitor și pe care nu vom înceta să le aprofundăm.

În urma acestor lucrări se pot desprinde o serie de concluzii și recomandări care pot fi aplicate și care pot constitui teme de abordat pe viitor:

- integrarea mai bine a imigranților în țările de destinație prin acordarea aceluiași facilități în dobândirea unei locuințe, în domeniul serviciilor sociale și de sănătate, în domeniul educației sau în asigurarea drepturilor sociale, culturale ca și pentru autohtoni;
- sprijinirea dezvoltării agriculturii autohtone și oferirea condițiilor propice pentru ocuparea populației în aceste zone, în special în rândul populației tinere;
- crearea unei infrastructuri prin care distanțele din zona rurală spre cea urbană să fie rapid parcurse, nemaifiind nevoie să se recurgă la migrația internă, ducând totodată la dezvoltarea zonelor rurale;
- continuarea dezvoltării și implementării măsurilor privind migrația legală pentru toate categoriile de migranți proveniți atât din UE cât și din statele terțe UE;
- dezvoltarea unor activități economice în raport cu profilul și resursele zonelor. Corelarea pregătirii profesionale la nevoile pe termen mediu și lung din zonele afectate de emigrație. Susținerea activităților care nu necesită deplasarea de la domiciliu (spre exemplu afaceri on line);
- stabilirea pentru România a unor obiective pe termen lung și respectarea acestora, din partea factorilor de decizie susținuți de opinia publică și formatorii de opinie care să stopeze irosirea resurselor umane și financiare în politici economice care urmăresc doar rezultate anuale;

- o abordare politică durabilă și credibilă cu privire la migrație necesită și abordarea problemei migrației ilegale;
- existența unei colaborări strânse între instituțiile de învățământ, firme, patronate, guvern pentru a crea o curiculă școlară adaptată nevoilor pe termen mediu și lung pe piața muncii, astfel încât să nu mai existe discrepanțe atât de mari între teorie și practică.
- creșterea numărului de unități prestigioase de învățământ ar reduce numărul emigranților, cel puțin în rândul studenților și l-ar mări pe cel al imigranților care, după finalizarea studiilor, pot lua decizia de a rămâne în țară;
- asemeni stagiului de practică, consolidarea unor parteneriate între instituțiile de învățământ și diverse firme sau organizații pentru ca studenții să poată lucra efectiv ca voluntari sau angajați part time pe perioada verii sau în timpul anului pentru a acumula experiență, care este atât de necesară în zilele noastre;
- o preocupare continuă din partea autorităților ar trebuie să fie sprijinirea accesului pe piața forței de muncă a tinerilor și a grupurilor vulnerabile.

Din literatura de specialitate se desprind o serie de motive pentru care migranții remit bani spre țările de origine precum motive personale, trimițând bani pentru că intenționează să se întoarcă în țară și să folosească sumele respective, motive legate de siguranță sau motive investiționale. Motivele pentru care femeile decid să migreze sunt vaste, pornind de la motive de ordin economic și ajungând până la motive legate de emanciparea femeii în societate, pentru reîntregirea familiei, în vederea oferirii unei educații și a unui trai mai bun copiilor, destinațiile alese sunt țările industrializate în care se caută personal pentru munci domestice precum îngrijirea copiilor, a persoanelor vârstnice sau a bolnavilor, în servicii de curățenie la domiciliu, în domeniul sănătății, în domeniul serviciilor hoteliere sau în restaurante, zonele de origine fiind Asia, Estul Europei și America Latină.

Migranții, care nu de puține ori sunt văzuți ca oameni fără țară, considerați fie aventurieri, fie inconștienți, sunt nevoiți să renunțe la tot și să-și vândă mâna de lucru, pentru a reuși să scape de situația precară în care se află.

Profilul migrantului român a suferit modificări de-alungul timpului, astfel că în primii ani după Revoluție bărbații apti de muncă, cu studii medii, provenind din mediul urban, reprezentau ponderea cea mai mare în rândul migranților, după anul 2000, a crescut ponderea femeilor în totalul fluxului migrator, migrând persoane apte de muncă, cu studii medii sau superioare, având ca mediu de proveniență atât zonele urbane cât și cele rurale. Pentru a avea o imagine de ansamblu asupra procesului de migrație, migrantul, trebuie să acceseze cât mai multe informații corecte și complete legate de condițiile care îl așteaptă în țara de destinație, organismele la care se poate adresa în caz de nevoie, riscurile la care se supune și modalitățile de revenire în țară, almiteri, acesta este pasibil de a deveni o victimă a discriminărilor sau a abuzurilor.

Fenomene precum șomajul, sărăcia, starea precară a economiei, nivelul scăzut al salariilor, stagnarea progresului tehnic și investițional au condus la procesul de emigrare a forței de muncă, situație care poate fi redresată prin creșterea nivelului tehnic și investițional, ceea ce duce la crearea de noi locuri de muncă, la creșterea veniturilor, relansarea economică și la reducerea sărăciei.

Deși în ultimii ani numărul locurilor de muncă din România a crescut, conducând implicit și la creșterea nivelului de trai, pentru anumite segmente ale populației, au fost create în principal locuri de muncă pentru absolvenții de studii superioare, ceea ce nu a dus la o creștere simțitoare a nivelului de trai pentru toate categoriile de populație. Este nevoie ca sectoare precum producția, construcțiile, agricultura și turismul să crească suficient de mult, astfel încât să pună presiune pe creșterea salariilor, până la nivelul la care cea mai mare parte a populației din țară să fie angrenată în muncă, astfel încât oferta de muncă să depășească cererea, abia în acel moment, și cu sprijinul autorităților din țară, ar exista șanse, ca o parte însemnată din rândul persoanele plecate la muncă în Spania să se reîntoarcă. Cu toate că rata șomajului a început să scadă în 2014 -2015, economia a dat semne de redresare, oferta de forță de muncă a început să crească, această creștere nu a fost una unitară, la nivelul întregii țări, ci a fost mai degrabă canalizată la nivelul marilor orașe, neexistând încă climatul propice revenirii în țară a emigranților.

Chiar și în condițiile în care premisele de mai sus ar fi îndeplinite, mulți dintre emigranți ar fi reticienți în ceea ce privește posibilitatea reîntoarcerii în România, după cum reiese și din studiul întreprins, astfel că 63% dintre migranți consideră că șansele de reîntoarcere sunt mici, 10.4 % nici

nu iau în calcul această posibilitate, deoarece s-au adaptat modului de viață și de trai din Spania și ar fi greu să renunțe la el pentru un mod de viață din România de care nu mai sunt foarte siguri, în timp ce 2.8% privesc cu mult optimism posibilitatea revenirii în țară și 23.7% dintre cei chestionați sunt de părere că acesta ar fi pasul care trebuie făcut.

*****Limitări ale cercetării**

Faptul că doar o persoană de gen feminin a avut copii care au rămas acasă, reprezintă o limitare și o temă de cercetare viitoare, astfel că în viitoarele cercetări, un criteriu important să îl constituie numărul de copii rămași acasă.

De asemenea faptul că numărul de copii reiese dependent, ar putea demonstra că o parte dintre femeile cuprinse în eșantion au născut în Spania, după procesul de emigrare, aceasta putând fi o posibilă cercetare pe viitor.

Spania reprezintă o țară care facilitează reunificarea familiei, o mare parte din persoanele respondente au emigrat pentru reunificarea familiei. O posibilă temă de cercetare viitoare o poate constitui analiza comparativă între Spania și alte țări preferate de români precum Italia, Germania, Franța sau Anglia.

O posibilă temă de cercetare viitoare o poate constitui influența pe care o au diverse variabile (sex, vârstă, pregătire, statut social, nivelul veniturilor) în ceea ce privește alegerea unei țări, ca țară de destinație de către români.

O analiză aprofundată pe mai multe țări de destinație, care să confirme sau să infirme ipoteza conform căreia femeile migrant sunt educate dar prestează munci necalificate.

BIBLIOGRAFIE

1. Adams, Richard, “*International remittances and the household: Analysis and review of global evidence*“, Journal of African Economies, 15(AERC Suppl. 2), 2006, pp. 396–425.
2. Adams, Richard, “*The Economic Uses and Impact of International Remittances in Rural Egypt*“, Economic Development and Cultural Change, Vol. 39, 1991, pp.695-722.
3. Adams Richard, Page John, “*Do international migration and remittances reduce poverty in developing countries?*“, World Development, Vol. 33, No. 10, 2005, pp.1645–1669.
4. Akerlof George A., “*Gift Exchange and Efficiency-Wage Theory: Four Views*, The American Economic Review, Vol. 74, No. 2, Papers and Proceedings of the Ninety-Sixth Annual Meeting of the American Economic Association, 1984, pp. 79-83.
5. Alexander, J. Trent, Steidl, Annemarie, “*Gender and the ‘Laws of Migration’: A Reconsideration of Nineteenth-century Patterns*“, Social Science History 36(2):223–241, 2012.
6. Alexe Iris (coord), “*Al patrulea val: migrația creierelor pe ruta România Occident*“, Fundația Soros, 2011.
7. Albu Alexandru & Roșu-Hamzescu Ion, “*Migrația internațională a forței de muncă*“, Ed. Științifică și enciclopedică, București, 1987, p.1-282.
8. Amuedo-Dorante Catalina, Pozo Susan, “*Remittances as insurance: evidence from Mexican immigrants*“, J Popul Econ 19:227–254, 2006.
9. Anthias, Floya, Kontos, Maria, Morokvasic-Müller, Mirjana (Eds.) - *Paradoxes of Integration: Female Migrants in Europe*, International Perspectives on Migration, 2013.
10. Arbo Peter, Benneworth Paul, “*Understanding the regional contribution of higher education institutions: A literature review*“, OECD Education working papers, no. 9, OECD Publishing, Paris, 2007, p. 1-78.
11. Arslan, C., Dumont, J. C., Kone, Z., Moullan, Y., Ozden, C. Parsons, C., & Xenogiagi, T., “*A New Profile of Migrants in the Aftermath of the Recent Economic Crisis*“, OECD Social, Employment and Migration Working Papers 160, OECD publications, 2014.
12. Azose1 Jonathan, Raftery Adrian E., “*Bayesian Probabilistic Projection of International Migration*“, Demography, 52:1627–1650, 2015.
13. Banca Națională a României, “*România și migrații*“, 12 iunie 2014, disponibil la bnr.ro/files/d/Pubs_ro/PuncteVedere/R20140612VL.pdf.
14. Bardașuc Leila, „*Survey: The opinion of Romanian students about studying abroad*“,Sibiu Alma Mater University Journals. Series A. Economic Sciences – Volume 7, no. 1, April / 2014.
15. Baruah Nilim, Cholewinski Ryszard, “*Handbook on Establishing Effective Labour Migration Policies*, OSCE, I.L.O., I.O.M., Mediterranean edition, Viena, 2007. p 1-263 http://publications.ioem.int/bookstore/free/OSCE_IOM_ILO_MedHandbook_En.pdf.
16. Basnet, Hem C., Upadhyaya, Kamal P. - *Do Remittances Attract Foreign Direct Investment? An Empirical Investigation*, Global Economy Journal 2014; 14(1): 1–9, doi 10.1515/gej-2013-0052.

17. Basu Bharati, Bang James T., “*Insurance and remittances: New evidence from Latin American immigrants to the US*”, Migration Letters, Volume: 10, No: 3, 2013.
18. Bartolini Laura, “*The role of transnational family distribution in shaping remittance flows*”, Greenback 2.0, Working Paper No.2, 2015.
19. Bayar Yılmaz, “*Impact of Remittances on the Economic Growth in the Transitional Economies of the European Union*”, Economic Insights – Trends and Challenges, Vol.IV(LXVII) No. 3/20, 2015.
20. Bauer K. Thomas, Haisken-DeNew P. John, Schmidt M. Christoph; “*International Labour Migration, Economic Growth and Labour Markets*”, *RWI Discussion Papers* No. 20, ISSN 1612-3565, 2004, p. 1-48.
21. Becker, Gary S. - *Nobel lecture: the economic way of looking at behavior*, Journal of Political Economy, 1993, 101: 385 – 409.
22. Berry John W., “*Immigration, acculturation, and adaptation*”, International Association of Applied Psychology, 46 (1). 5-68, 1997.
23. Berry R. Albert, Ronald Soligo, “*Some Welfare Aspects of International Migration*”, Journal of Political Economy 77 (5): 778–94, 1969.
24. Bîrsan M. et al., - *Women’s Migration from an Eastern European Perspective. The Case of Romanian Women Migrants in Northern (The Netherlands, Denmark) and Southern Countries (Greece, Spain)* în H. W. Cambell, E. M. Savulesc Voudouris, M. Bîrsan, *Romanian Migration in a “Runaway World”*, Ed. EFES, 2007.
25. Blaga Eugen, Derzsi Akos, Moștenescu Liana R., “*Migrația forței de muncă*”, Ed. Universității, București, 2008, p. 1-372.
26. Blundell, R., Dearden, L., Meghir, C., Sianes, B. - *Human Capital Investment: The Returns from Education and Training to the Individual, the Firm and the Economy*, Fiscal Studies, 1999, vol. 20, no. 1, pp. 1–23.
27. Boboc Cristina, Țițan Emilia, Tudose Elena; “*Piața muncii din România - persoane vulnerabile și vulnerabilități*”, Revista Română de Statistică nr. 5 / 2011, p.1-15, disponibil pe http://www.revistadestatistica.ro/Articole/2011/art4_ro_rrs%205_2011.pdf .
28. Bohm, Anthony, “*Global student mobility 2025: Analysis of global competition and market share*”, Canberra: IDP Education Australia Limited, Sydney, 2003.
29. Bohm, A., et al. 2004. “*Vision 2020: Forecasting international student mobility: a UK perspective*”. Report commissioned by the British Council, Universities UK and IDP Australia. London: British Council.
30. Borjas, George J., “*Economics of migration*”, International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences, Section No. 3.4, Article No. 38, 2000.
31. Bollard, A., McKenzie, D., Morten, M., Rapoport, H., “*Remittances and the brain drain revisited: the microdata show that more educated migrants remit more*”, Policy Research Working Paper Series 5113, The World Bank, 2009.
32. Boncea Irina, “*Brain Drain in Romania: Factors Influencing Physicians’ Emigration*”, Journal of Community Positive Practices, XIV(1), 2014.
33. Borza Anca, Crișan Cătălina, “*Employers’ Expectations: Competencies of Entrepreneurs versus Competencies of Graduates of Higher Education*”, Quality Assurance Review for Higher Education, Vol. 4, Nr. 2, 2012.

34. Bouoiyour Jamal, Miftah Amal, “*Migration, remittances and educational levels of household members left behind: Evidence from rural Morocco*“, The European Journal of Comparative Economics Vol. 12, n. 1.
35. Boyd Monica - *Women in International Migration: The Context of Exit and Entry for Empowerment and Exploitation*, in High-level panel on “The Gender Dimensions of International Migration”, United Nation, Commission on the Status of Women Fiftieth session New York, 2006.
36. Bradatan Cristina Elena, *The interplay between family and emigration from Romania*, Migration Letters, Volume: 11, No: 3, 2014, pp. 368-376.
37. Campanella Edoardo, “*Reversing the elite brain drain: a first step to address Europe’s skills shortage*”, Journal of International Affairs, Spring/Summer 2015, Vol. 68, No. 2., p. 195-209.
38. Castles Stephen, Miller Mark J., *The Age of Migration*, London, Macmillan, 1993
39. Castles Stephen, Miller Mark J., Ammendola Giuseppe, “*The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World*“, American Foreign Policy Interests, New York: The Guilford Press, 2003.
40. Cobes Jean-Louis, Ebeke Christian - *Remittances and Household Consumption Instability in Developing Countries*, World Development Vol. 39, No. 7, pp. 1076–1089, 2011.
41. Chirtoc Irina E., *Macroeconomie – impactul mobilității forței de muncă asupra creșterii economice*, Ed. Academica Brâncuși, Târgu-Jiu, 2011, p.1-264.
42. Cojocaru Constantin; “*Migrația internațională a forței de muncă în context global*”, Ed. Universitaria, Craiova, 2010, p.1-421.
43. Coleman David, “The demographic effects of international migration in Europe”, *Oxford Review of Economic Policy*, Volume 24, Number 3, 2008, pp.452–476.
44. Coleman, James S. - *Social Capital in the Creation of Human Capital*, The American Journal of Sociology, Vol. 94, Supplement: Organizations and Institutions: Sociological and Economic Approaches to the Analysis of Social Structure, 1988, pp. S95-S120.
45. Comenius Multilateral Project “Cross Perspectives on exile”, “*Migration in Europe. A brief history and a useful glossary*”, Ed. Transversal, Târgoviște, 2010, p. 1-78.
46. Constantin Daniela L. (coord.), Vasile V., Preda D., Nicolescu L., “*Studiul nr. 5.Fenomenul migraționist din perspectiva aderării României la Uniunea Europeană*”, Institutul European din România, București, 2004, p.1-113.
47. Coposescu Liliana, Caruana Sandro, Scaglione Ștefania; “*Migration, Multilingualism and Schooling in Southern Europe*”, 2013.
48. Côté Rochelle R., Jensen Jessica Eva, Roth Louise Marie, Way Sandra M., “*The Effects of Gendered Social Capital on U.S. Migration: A Comparison of Four Latin American Countries*“, Demography, 52, 2015.
49. Cucuruzan Romana E., “*Migrația și mobilitatea forței de muncă din România în contextul integrării europene*”, Ed. Fundației pentru Studii Europene Ideea Europeană, Cluj Napoca, 2009, p. 1-264.
50. Çağlar Ayşe, “*World Migration Report 2015. Urban Migration Trends, Challenges and Opportunities in Europe*“, International Organization for Migration (I.O.M.), 2014.

51. Dadush Uri, “*The Effect of Low-Skilled Labor Migration on the Host Economy*“, KNOMAD Working Paper1, April 2014.
52. De Beer Joop, Raymer James, Van der Erf Rob, Van Wissen Leo, “*Overcoming the problems of inconsistent international migration data: a new method applied to flows in Europe*“, *European Journal of Population*, 26(4): 459–481.
53. De la Brière B, Sadoulet E, de Janvry A, Lambert S, “The roles of destination, gender, and household composition in explaining remittances an analysis for the Dominican Sierra“, *J Dev Econ* 68(2):309–328, 2002.
54. DeLaet Debra L., “*Introduction: The Invisibility of Women in Scholarship on International Migration*“ in *Gender and Immigration*, Ed. G. A. Kelson and D. DeLaet, New York: New York University Press, 1999, pp. 1-17.
55. Department of Economic and Social Affairs, “*International Migration Report 2015 Highlights*”, United Nations, New York, 2016, http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/publications/migrationreport/docs/MigrationReport2015_Highlights.pdf
56. De Sousa José, Duval Laetitia, “*Geographic distance and remittances in Romania: Out of sight, out of mind?*“, *International Economics* 121, 2010.
57. DeWaard Jack, Kim Keuntae, Raymer James, “*Migration Systems in Europe: Evidence From Harmonized Flow Data*“, *Demography*, 49:1307–1333, 2012.
58. Docquier, Frédéric, Abdeslam Marfouk, Sara Salomone, and Khalid Sekkat, “*Are Skilled Women More Migratory than Skilled Men?*” *World Development* 40(2): 251–65, 2012.
59. Docquier Frédéric, Rapoport Hillel ; “*Globalization, Brain Drain and Development*”; *Journal of Economic Literature*, 50(3), 2012, 681–730; <http://dx.doi.org/10.1257/jel.50.3.681>.
60. Dobrowolsky Alexandra Z., Tastsoglou Evangelia, “*Women, Migration and Citizenship : Making Local, National and Transnational Connections*”, Ashgate Publishing Limited, England, 2006, p.1-258.
61. Durand, Jorge, Kandel William, Parrado Emilio A., Massey Douglas - *International Migration and Development in Mexican Communities*, *Demography*, 1996a, Vol. 33, pp.249-264.
62. Edwards, Alejandra Cox, Ureta, Manuelita - International migration, remittances, and schooling: Evidence from El Salvador, *Journal of Development Economics*, 72, 429–461, 2003.
63. Edwards Wayne, “*Temporary Internal Migration*”; *Journal of Northern Studies*, Vol. 7, No. 2, 2013, p. 75–93.
64. Ehrenreich Barbara & Hochschild Arlie Russell (eds), “*Global Woman*“, First Owl Books Edition, SUA, 2004.
65. Eleni Karatzia-Stavlioti, Lambropoulos Harris - *Education and economic development: evaluations and ideologies*, in Cowen Robert, Kazamias Andreas M. (eds.) *International Handbook of Comparative Education, Volume 22, Springer International Handbooks of Education*, 2009, pp 633-650.
66. European Commission, “*Erasmus Facts, Figures & Trends*“, 2014, disponibil la http://ec.europa.eu/education/library/statistics/ay-12-13/facts-figures_en.pdf, accesat 26.01.2016.
67. European Commission, “*Immigration of International Students to the EU*“, European Migration Network Study 2012, EMN Synthesis Report, p. 20, disponibil la [32](http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/networks/european_migration_network/reports/docs/emn-studies/immigration-

</div>
<div data-bbox=)

- students/0_immigration_of_international_students_to_the_eu_sr_24april2013_final_en.pdf, accesat la 12.11.2014.
68. European Commission, *National Student Fee and Support Systems in European Higher Education*, Eurydice – Facts and Figures, 2014-2015, p. 5, disponibil la http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/facts_and_figures/fees_support.pdf.
 69. Faini Riccardo, "*Remittances and the Brain Drain: Do more skilled migrants remit more?*" *The World Bank Economic Review* 21 (2): 177-191, 2007.
 70. Fassmann Heinz, Reeger Ursula, Sievers Wiebke (eds.), '*Statistics and reality. Concepts and measurements of migration in Europe* ', Amsterdam University Press, 2009. pp. 21–44.
 71. Fosslund, Trine, "*Negotiating future careers. A relational perspective on skilled migrants' labour market participation*", *Journal of Management Development*, 32(2), 193–203. <http://dx.doi.org/10.1108/02621711311305692>, 2013.
 72. Garip, Filiz - *The Impact of Migration and Remittances on Wealth Accumulation and Distribution in Rural Thailand*, *Demography*, 2014, 51:673–698 DOI 10.1007/s13524-013-0260-y.
 73. Goldring, L - *Development and migration: A comparative analysis of two Mexican migrant circuits*, Washington, DC: Commission for the Study of International Migration and Cooperative Economic Development, 1990.
 74. Goschin Zizi, Roman Monica, "*Determinants of the remitting behaviour of Romanian emigrants in an economic crisis context*", *Eastern Journal of European Studies*, Volume 3, Issue 2, 2012.
 75. Greenwood, Michael J. - *Human migration: Theory, models, and empirical studies*, *Journal of Regional Science*, 25, 521–544, 1985.
 76. Grieco, Elizabeth & Boyd, Monica, "*Women and Migration: Incorporating Gender into International Migration Theory*", Working Paper, Center for the Study of Population, Florida State University, Florida, 1998.
 77. Grossman Martin, "*Business networks, "brain circulation", and the American Chinese diaspora*". *The journal of information and knowledge management systems*, 40(3/4), 2010.
 78. Grubel, Herbert B., and Anthony D. Scott; "*The International Flow of Human Capital*", *American Economic Review* 56 (1–2): 268–74, 1966.
 79. Gürüz Kemal, "*Higher Education and International Student Mobility in the Global Knowledge Economy Revised and Updated Second Edition*", State University of New York, 2011, p.1-413.
 80. Gündüz Zuhale Yeşilyurt, "*The Feminization of Migration*", *Monthly Review*, 2013, p. 32-43.
 81. Harris John R., Torado Michael P., "*Migration, Unemployment and Development: A Two-Sector Analysis*", *The American Economic Review*, 1970.
 82. Hawthorne Leslyanne, "*The Growing Global Demand for Students as Skilled Migrants*", Migration Policy Institute, 2008, p. 2, disponibil la <http://www.migrationpolicy.org/research/growing-global-demand-students-skilled-migrants-0>.
 83. Helgesen Øyvind, Nettet Erik, Strand Øyvind, "*Brain Drain" or "Brain Gain"? Students' Loyalty to their Student Town: Field Evidence from Norway*, *European Planning Studies*, 2013 Vol. 21, No. 6, 2013, p. 909–943, <http://dx.doi.org/10.1080/09654313.2012.722934>.

84. Holloway SL, O'Hara SL, Pimlott-Wilson H, "Educational mobility and the gendered geography of cultural capital: The case of international student flows between Central Asia and the UK", *Environment and Planning A* 44, 2012, p. 2278–2294.
85. Hondagneu-Sotelo, Pierrette, "Gendered Transitions: Mexican Experiences of Immigration", University of California Press, Berkeley, 1994.
86. Hulme M, Thomson A, Hulme R, Doughty G, "Trading places: The role of agents in international student recruitment from Africa", *Journal of Further and Higher Education*, pp.674-689, 2013.
87. ICCEF Monitor, *The state of international student mobility in 2015*, 2015, disponibil la <http://monitor.icef.com/2015/11/the-state-of-international-student-mobility-in-2015/>, accesat la 26.01.2016.
88. IHS Economics and Country Risk, "Country Reports – Romania", Romania Country Monitor, 2015
89. Ionescu Luiza, "Emigration from Eastern Europe with a Focus on Brain Drain", Aarhus University, Business and Social Sciences, 2014
90. Ireland Patrick R., "Female Migrant Domestic Workers in Southern Europe and the Levant: Towards an Expanded Mediterranean Model?", *Mediterranean Politics*, Vol. 16, No. 3, 343–363, November 2011, p. 344.
91. INS (2014); "Migrația internațională a României", p. 1-19, disponibil la adresa <http://www.insse.ro/cms/files/publicatii/pliante%20statistice/Migratia%20internationala%20a%20Romaniei.pdf>
92. International Organization for Migration (I.O.M.); (2007), "Handbook on Establishing Effective Labour Migration Policies. Mediterranean Edition", Geneva.
93. International Organization for Migration (I.O.M.) (2012); "Labor Migration and Human Development", Annual Review, Geneva, p 1-6019 disponibil la <http://www.iom.int/files/live/sites/iom/files/What-We-Do/docs/LHD-Annual-Review-2012.pdf>.
94. International Organization for Migration (I.O.M.), "World Migration Report" Geneva, 2011.
95. International Organization for Migration (I.O.M.), "Gender, Migration and Remittances", p.1, disponibil la <http://www.iom.int/sites/default/files/about-iom/Gender-migration-remittances-infosheet.pdf>, accesat 28.01.2016.
96. Jones, D.W., O'Neill, R.V., "Development Policies, Urban Unemployment and Deforestation: the Role of Infrastructure and Tax in a Two-Sector Model", *Journal of Regional Science*, 35, 1995, pp.135–153.
97. Kahanec, M., Kralikova, R., "Pulls of International Student Mobility", Institute for the Study of Labor (IZA) Discussion Paper, No. 6233, 2011.
98. Kemegue Francis M., Owusu-Sekyere Emmanuel, René van Eyden, "Haressing Remittances Through Formal Channels for Development in Sub-Sahara Africa", *The Journal of Developing Areas*, Volume 48 No. 3 Summer 2014.
99. Kilkey M., Lutz H., Palenga-Möllenbeck E., "Introduction: Domestic and Care Work at the Intersection of Welfare, Gender and Migration Regimes: European Experiences", *Social Policy and Society* 9(3):379-84, 2010
100. King Russell, Zontini Elisabetta, "The role of gender in the South European immigration model", *Papers*, 60, 2000.

101. Kofman Eleonore, 'Female 'birds of passage'' a decade later: gender and immigration in the European Union', *International Migration Review*, 33(2): 269-99, 1999.
102. Kofman Eleonore, "Gender and skilled migration in Europe", *Cuadernos de Relaciones Laborales*, Vol. 30, Núm. 1, 2012, pp 63-89.
103. Kofman Eleonore, "Women Migrants and Refugees in EU" in *Economic and social aspects of migration*, Brussels, 2003.
104. Kofman, Eleonore, "Gender and skilled migration in Europe", *Cuadernos de Relaciones Laborales*, Vol. 30, Núm. 1, 2012, 63-89.
105. Kofman, Eleonore, "Gendered Global Migrations: diversity and stratification", *International Feminist Journal of Politics*, 2004, 6(4), pp. 643-65.
106. Kofman, E., Phizacklea, A., Raghuram, P. and Sales, R., "Gender and International Migration in Europe", Routledge, London, New York, 2000.
107. Krieger Hubert, "Migration trends in an enlarged Europe", European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, Dublin, 2004.
108. Kvedaraite, N., Baksys, D., Repeckiene, A., & Glinskiene, R., "Research of Experience of Emigration for Employment and Education Purposes of Students", *Inzinerine Ekonomika-Engineering Economics*, 26(2), 196–203. doi:10.5755/j01.ee.26.2.3863, 2015.
109. Landry Véronique, "Mujer, migración intrarregional e invisibilidad", *Revista Nomadías*, Número 16, 99-117, 2012.
110. Layard Richard, Nickell Stephan, Jackman Richard, "Unemployment: Macroeconomic Performance and the Labour Market", Oxford University Press, New York, 2005.
111. Lewis, William Arthur, "Economic development with unlimited supplies of labour", *The Manchester school*, 22, 1954, pp. 139–191.
112. Ling Kate, Belcher Paul, "Medical migration within Europe: opportunities and challenges", *Clinical Medicine*, Vol 14, No 6: 630–2, 2014.
113. Lokshin Michael, Bontch-Osmolovski Mikhail, Glinskaya Elena, "Work-Related Migration and Poverty Reduction in Nepal", World Bank Policy Research Working Paper 4231, 2007.
114. Looser T, "The global university, area studies and the world citizen: Neoliberal geography's redistribution of the 'world'", *Cultural Anthropology* 27: 97–117, 2012.
115. Lucas Robert E. B., Stark Oded, "Motivations to Remit: Evidence from Botswana." *Journal of Political Economy* 93 (5), 1985.
116. Lutz Helma, "The Limits of European-Ness: Immigrant Women in Fortress Europe", *Feminist Review*, No. 57, Citizenship: Pushing the Boundaries (Autumn, 1997), pp. 93-111.
117. Maggard, Kasey Q., "The role of social capital in the remittance decisions of Mexican migrants from 1969 to 2000" Federal Reserve Bank of Atlanta Working Paper No. 2004-29, 2004.
118. Makin Daniel, "Migration and Characteristics of Remittance Senders in South Africa", *International Migration* Vol. 51 (S1), 2013.

119. Marcu Silvia, "Romanian Migration to the Community of Madrid (Spain): Patterns of Mobility and Return", International Journal of Population Research Volume 2011, 2011
120. Massey, Douglas S., Arango, Joaquín, Hugo, Graeme, Kouaouci, Ali, Pellegrino, Adela, Taylor, J. Edward, "Theories of international migration: A review and appraisal", Population and Development Review, 19, 431–466, 1993.
121. Massey, Douglas S., Arango, Joaquín, Hugo, Graeme, Kouaouci, Ali, Pellegrino, Adela, Taylor, J. Edward, "Worlds in Motion: Understanding International Migration at the end of the Millennium", Oxford: Clarendon Press, 1998.
122. Miluka, J., Carletto, G., Davis, B., Zezza, A., "The Vanishing Farms? The Impact of International Migration on Albanian Family Farming", The Journal of Development Studies, Volume 46, Issue 1, 2010.
123. Moloney Deirdre M., Schrover Marlou, "Gender, Migration and Categorisation : Making Distinctions Between Migrants in Western Countries, 1945-2010", IMISCOE Research, Amsterdam University Press, 2013, p.1-272.
124. Montanari Armando, Staniscia Barbara, "International Tertiary Students: Is Rome an Attractive Destination?", Eurolimes, Institute for Euroregional Studies Oradea-Debreceen, 2014.
125. Mora, Rivera, José, Jorge, "The impact of migration and remittances on distribution and sources of income", U.N. Population Division Working Paper, New York: United Nations, 2005.
126. Morokvasic Mirjana, *Fortress Europe and migrant women*, Feminist Review, Vol.39, No. 4: 69-84, 1991.
127. Negucioiu, Aurel (coord.), "Economie politică", vol. I, Ed. George Barițiu, Cluj-Napoca, 1998.
128. Nerlich Steve, „Australians as international students – where they go, what they do and why they do it”, Journal of Higher Education Policy and Management, 2, Vol. 35, No. 4, 386–395, 2013.
129. Noja G. Grația, "Migrația internațională și piața muncii: interacțiuni factoriale și de impact asupra țărilor de origine", Ed. Mirton, Timișoara, 2013.
130. Nunes Sarah, Arthur Nancy, "International Students' Experiences of Integrating Into the Workforce", Journal of Employment Counseling, Volume 50, DOI: 10.1002/j.2161-1920.2013.00023.x, 2013.
131. Nunn Alex, "The 'Brain Drain' Academic and Skilled Migration to the UK and its Impacts on Africa Report to the AUT and NATFHE", Leeds, UK: Policy Research Institute, Leeds University, 2005.
132. Nyamongo, E.M., Misatib, R.N., Kipyegonb, L., Ndirangua, L., "Remittances, financial development and economic growth in Africa". Journal of Economics and Business 64, pp.240–260, 2012.
133. OECD, "Education at a Glance 2012: OECD Indicators", OECD Publishing, <http://dx.doi.org/10.1787/eag-2012-en>, 2012.
134. OECD, "How many students study abroad and where do they go?" " In Education in a Glance 2013: Highlights, OECD Publishing.
135. OECD, "International Migration Outlook. Special Focus: Mobilising Migrants' Skills for Economic Success", 2014, disponibil pe adresa http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oced/social-issues-migration-health/international-migration-outlook-2014_migr_outlook-2014-en#page5 p.1-430.
136. OECD, "Indicator C4: Who studies abroad and where?", in Education at a Glance 2014: OECD Indicators, OECD Publishing, Paris, 2014.

- 137.OECD, *International Migration Outlook 2015*, 2015.
- 138.OECD-UNDESA, “*World Migration in Figures. A joint contribution by UN-DESA and the OECD to the United Nations High-Level Dialogue on Migration and Development*”, 3-4 October 2013, 2013, <http://www.oecd.org/els/mig/World-Migration-in-Figures.pdf>.
- 139.Oishi Nana, “*Gender and migration: An integrative approach*”, University of California, San Diego, The Center for Comparative Immigration Studies, Working Paper 49, 2002.
- 140.Organisation for Economic Cooperation and Development-Sociedad Peleña de Minusválidos (OECD-SOPEMI). *Trends in International Migration*. Paris: OECD, various years., 2004, Available from <http://www.oecd.org>; INTERNET.
- 141.Organizația Internațională a Migrației, “*Raport OIM pentru anul 2014*”, www.oim.ro.
- 142.OSCE, I.O.M., I.L.O., “*Handbook on Establishing Effective Labour Migration Policies in Countries of Origin and Destination*”, Viena, 2012, p. 1-261.
- 143.Oso Laura, Catarino Christine, “*From Sex to Gender: The Feminisation of Migration and Labour-Market Insertion in Spain and Portugal*”, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 2013 Vol. 39, No. 4, 625647.
- 144.Pajnik Mojca, Bajt Veronika, “*Migrant Women’s Transnationalism: Family Patterns and Policies*”, *International Migration* Vol. 50 (5), 2012.
- 145.Papademetriou, Demetrios G., “*Illusions and Reality in International Migration: Migration and Development in Post World War II Greece*”, *International Migration*, XXIII(2): 211–223, 1985.
- 146.Papademetriou, Demetrios G., Martin, Philip L. - *The Unsettled Relationship: Labor Migration and Economic Development (Contributions in Labor Studies)*, Greenwood Publishing Group, 1991.
- 147.Paşca Cornelia Serena, „*Monetary Remittance- Romania Case Study*”, *Contemporary Economy Journal*, Vol.1, Issue 3, 2016, pp. 50-59
- 148.Paşca Cornelia Serena, „*Piața forței de muncă în România după 1990*”, *Strategii Manageriale, Revistă editată de Universitatea „Constantin Brâncoveanu” Pitești Anul IX, nr. IV (33) / pp. 192-200.*
- 149.Paşca Cornelia Serena, ”*Piața forței de muncă - Concepte, funcții, caracteristici, modele*”, (Pașca Cornelia Serena), *Strategii Manageriale, Revistă editată de Universitatea „Constantin Brâncoveanu” Pitești Anul IX, nr. IV (33)*, pp. 201-209.
- 150.Paşca Cornelia Serena, ”*Capitalul uman – o investitie pe terme lung*”, *Revista Economia Contemporană*, vol.1, nr.4, 2016, pp. 51-62.
- 151.Paşca Cornelia Serena, Pop Alexandra Lucia, “*Factors Influencing Romanian Students to Study Abroad*”, *Review of Economic Studies and Research Virgil Madgearu*, Vol. 9, Issue 1, 2016, pp. 113-130.
- 152.Perț Steliana, Vasile V., Negruț R., Mazilescu P., “*Procese, fenomene, caracteristici și tendințe ale circulației forței de muncă în România*”, *Colecția Biblioteca Economică, Seria Studii Economice*, vol.6-7, CIDE, București, 2003.
- 153.Pisică Silvia, Caragea Nicoleta, “*Statistical Overview of the International Labor Migration in Romania*”, *National Institute of Statistics & National Institute of Statistics & Ecological University of Bucharest, Faculty of Economics*, 2011.

- 154.Piper Nicola, “*International Migration and Gendered Axes of Stratification– Introduction*“ în “*New Perspectives on Gender and Migration: Livelihood, Rights and Entitlements*“, Routledge/UNRISD Research in Gender and Development, 2007.
- 155.Piper Nicola, “*The female face of migration, background paper*“, Caritas Internationalis, 16, 2010.
- 156.Piya, Bhumika, “*Gendered terrain of migration: Variations in the gender composition of international migrants*“, 2013, disponibil online https://mafeproject.site.ined.fr/fichier/rte/29/Events%20session%202/telechargement_fichier_en_session2_piya.pdf, accesat 02.02.2016.
- 157.Philipson, Tomas, Soares, Rodrigo, *Human Capital, Longevity, and Economic Growth: A Quantitative Assessment of Full Income Measures*, The University of Chicago, 2001.
- 158.Postelnicu Cătălin, “*Migrația forței de muncă în economia globală*“, Ed. Presa Universitară Clujeană, Cluj Napoca, 2013, p.1-217.
- 159.Portes Alejandro, Rumbaut Rubén G., “*Legacies: The story of the immigrant second generation*“, Paperback, 2000.
- 160.Programul Național de Reformă 2017, București, p.37, disponibil la https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2017-european-semester-national-reform-programme-romania-ro_0.pdf, accesat iulie 2017.
- 161.Raport, Hillel, Docquier, Frédéric - *The Economics of Migrants? Remittances*, IZA Discussion paper series, No. 1531, 2005.
- 162.Ravenstein E. G., “*The Laws of Migration*“, Journal of the Statistical Society of London, Vol. 48, No.2. (Tun., 1885). pp. 167-235, Published by: Blackwell Publishing for the Royal Statistical Society, <http://www.jstor.org/stable/2979181>, accesat 20.02.2016.
- 163.Reichert, Joshua S. - The Migrant Syndrome: Seasonal U.S. Wage Labor and Rural Development in Central Mexico, Human Organization: Spring 1981, Vol. 40, No. 1, pp. 56-66.
- 164.Rozelle, S., Taylor, J. E., DeBrau, A., “*Migration, remittances, and agricultural productivity in China*“, American Economic Review, 89, 287–291, 1999.
- 165.Salahuddin, Mohammad, Gow, Jeff, “*The Relationship Between Economic Growth and Remittances in the Presence of Cross-Sectional Dependence*“, The Journal of Developing Areas, Volume 49 No. 1 Winter 2015.
- 166.Samet, Kaies, “*Brain Gain, Technology Transfer and Economic Growth: Case of Tunisia*“, International Journal of Economics and Finance, 6(9), <http://dx.doi.org/10.5539/ijef.v6n9p57>, 2014.
- 167.Sasse, Gwendolyn, Thielemann, Eiko, “*A Research Agenda for the Study of Migrants and Minorities in Europe*“, Journal of Common Market Studies, 43(4): 655-671, 2005
- 168.Sassen, Saskia, “*Globalization and its discontents: essays on the new mobility of people and money*“, The New Press, New York, 1999.
- 169.Săseanu, A. S., Petrescu R.M., “*Education and migration. The case of Romanian immigrants in Andalusia, Spain*“, Procedia - Social and Behavioral Sciences 46, 4077 – 4081, 2012.

- 170.Schiff, Maurice, *“Brain Gain: Claims about its Size and Impact on Welfare and Growth are Greatly Exaggerated”*, Institute for the Study of Labour, IZA Discussion Paper no. 1599, (May 2005), p. 1-34.
- 171.Schiff, Maurice, *“How trade, aid and remittances affect international migration”*, Policy Research Working Paper. The World Bank International Economics Department, International Trade Division, 1994.
- 172.Shapiro Carl., Stiglitz Joseph E, *“Equilibrium Unemployment as a Worker Discipline Device”*, The American Economic Review, Vol. 74, No. 3, 1984, pp. 433-444.
- 173.Sherry, M., Thomas, P., Chui W.H.,*“International students: a vulnerable student population”*, Higher Education, Volume 60, Issue 1, pp 33–46, 2010.
- 174.Sjaastad, Larry A., *“The costs and returns of human migration“*, *Journal of Political Economy*, Vol. 70, No. 5, 1962, pp. 80-93
- 175.Skeldon, Ronald, *“Migration and Development: A Global Perspective”*, Essex: Longman,1997.
- 176.Sinning Mathias, *“Determinants of Savings and Remittances. Empirical Evidence from Immigrants to Germany”*, IZA Discussion Papers, 2966, 2007.
- 177.Stark, Oded, *“Migration in LDCs: Risk, remittances, and the family”*, Finance and Development, 28(4), 39–41, 1991.
- 178.Stark, Oded, *“Reasons for Remitting”*,World Economics, 2009.
- 179.Stark, Oded, Lucas, Robert E. *“Migration, remittances, and the family”*, Economic Development and Cultural Change, 36, 465–481, 1988.
- 180.Stănică, Simona, *“Apariția și evoluția fenomenului brain drain“*, Revista Română de Sociologie, serie nouă, anul XXII, nr. 3–4, p. 339–360, București, 2011.
- 181.Stefoni, Carolina, *“Mujeres inmigrantes peruanas en Chile”*, Papel de población, N°33, 118-145, 2002.
- 182.Stilwell Barbara, Diallo Khassoum, Zurn Pascal, Dal Poz Mario R., Adams Orvill, Buchan James; *“Developing evidence-based ethical policies on the migration of health workers: conceptual and practical challenges”* Human Resources for Health, <http://www.human-resources-health.com/content/1/1/8>, 2003, p. 1-13.
- 183.Suditu Bogdan Alexandru (coord.), *“Perspectivele politicii de migrație în contextul demografic actual din România“*, Institutul European din România, București, 2013.
- 184.Tani Massimiliano, *“Short-Term Skilled Labour Movements and Economic Growth“*, International Migration Vol. 46 (3) 2008.
- 185.Taylor, Edward J., *“The new economics of labour migration and the role of remittances in the migration process“*, International Migration, 37, 63–88, 1999.
- 186.Taylor, Edward J., Wyatt, T. J., *“The shadow value of migrant remittances, income and inequality in a household-farm economy“*, Journal of Development Studies, 32, 899–912, 1996.
- 187.Taylor, E. J., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Massey, D. S., Pellegrino A., *„International migration and national development“*, Population Index, 62, 181–212, 1996.
- 188.Taylor, Edward J., Wyatt, T. J., *„The shadow value of migrant remittances, income and inequality in a household-farm economy“*, Journal of Development Studies, 32, 899–912, 1996.

189. Taylor, E. J., Mora, J., Adams, R., López-Feldman, A., "Remittances, Inequality and Poverty: Evidence from Rural Mexico" in J. DeWind & J. Holdaway (Eds.), "Migration and development within and across borders: Research and policy perspectives on internal and international migration" (pp. 103– 130), Geneva, Switzerland and New York: International Organization for Migration and The Social Science Research Council, 2008.
190. Taylor, J. Edward, Yitzhaki, Shlomo, "Migration, Remittances and Inequality. A sensitivity Analysis Using the Extended Gini Index", Journal of Development Economics, 28(3): 309-322, 1988.
191. Terry Tudor,, „Issues associated with the internationalisation of curricula: a case study of the development of a collaborative Masters programme between the University of Northampton (UK) and the University of Madras (India)", Enhancing the Learner Experience in Higher Education: 76, 2011.
192. The United Nations Development Program – UNDP; "National Human Development in Romania, 2007", București, 2007, disponibil pe adresa http://hdr.undp.org/sites/default/files/romania_2007_en.pdf .
193. Thiem C H, „Thinking through education: The geographies of contemporary educational restructuring", Progress in Human Geography 33: 154–173, 2009
194. Thomas William I., Znaniecki Florian, "The Polish peasant in Europe and America: Monograph of an immigrant group", The Gorham Press Boston, 1920.
195. Torado Michael P., "A model of labor migration and urban unemployment in less developed countries", The American Economic Review, 1969.
196. Todaro, Michael P., Smith, Stephen C., "Economic Development 11th ed", Pearson Education, Essex, 2011.
197. Țoța Lavinia-Ștefania, Geamănu Marinela, Tudose Gabriela, "Mutații structurale ale forței de muncă din România, după 1990", Revista Română de Statistică nr. 9 / 2012
198. UN Department of Economic and Social Affairs (UN/DESA), "The World Economic Situation and Prospects", Press Release/20.01.2016.
199. UNDP, "Human Development Report 2015", Work for Human Development, New York, 2015, p.84, disponibil la adresa http://hdr.undp.org/sites/default/files/2015_human_development_report_0.pdf, accesat la 26.01.2016
200. UNESCO, "UNESCO Science Report: towards 2030", Luxemburg, disponibil la <http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002354/235406e.pdf>, accesat la 20.01.2016.
201. UNESCO, "The International Mobility of Students in Asia and the Pacific", Paris and Bangkok, 2013, Electronic version, <http://www.uis.unesco.org/Library/Documents/international-student-mobility-asia-pacific-education-2013-en.pdf>.
202. UNESCO, "Statistics of Students Abroad 1974 -1978", Statistical Reports and Studies, Paris, 1982, p. 1-277, disponibil la adresa <http://unesdoc.unesco.org/images/0005/000509/050925mb.pdf>.
203. United Nation, "World Economic Situation and Prospects 2015", 20105, New York, p. 1-175..
204. United Nations, Department of Economic and Social Affairs (UNDESA), "Trends in International Migration", Population Division, No. 2015/4, 2015.
205. United Nations Development Programme, "Human Development Report 2009: Overcoming Barriers: Human Mobility and Development", New York, 2009) disponibil pe adresa: http://hdr.undp.org/en/media/HDR_2009_EN_Complete.pdf.

206. United Nations Development Program, “*Human Development Report 2014, Sustaining Human Progress Reducing Vulnerabilities and Building Resilience*“, 2014, disponibil la <http://www.undp.org/content/dam/undp/library/corporate/HDR/2014HDR/HDR-2014-English.pdf>, accesat 07.04.2016.
207. United Nations Department of Economic and Social Affairs (UNDESA)/Population Division, “*International Migration Report 2013*“, 2013, disponibil pe adresa: http://www.un.org/en/development/desa/population/publications/pdf/migration/migrationreport2013/Full_Document_final.pdf, accesat la data de 03.04.2014.
208. United Nations, Human Rights Council, “*Report of the Special Rapporteur on the human rights of migrants, François Crépeau. Labour exploitation of migrants*“, Twenty-sixth session, Agenda item 3, A/HRC/26/35, 2014, p. 1- 21 disponibil pe adresa <http://www.ohchr.org/Documents/Issues/SRMigrants/A.HRC.26.35.pdf>.
209. United Nations, Human Rights Office of the High Commissioner, “*Migration and human rights. Improving human rights-based governance of international migration*“, 2013, disponibil pe adresa http://www.ohchr.org/Documents/Issues/Migration/MigrationHR_improvingHR_Report.pdf.
210. UNHCR, “*Global Facts and Figures*“, disponibil la http://www.unhcr.org.uk/fileadmin/user_upload/pdf/October_2015/PDF_Displacement_Facts_and_Figures_2014_2.pdf, accesat la 26.01.2016.
211. United Nations Population Fund (UNFPA), “*International Migration and the Millennium Development Goals*“, Selected Papers of the UNPA Expert Group Meeting, Marrakech, Morocco, 11-12 May 2005 disponibil pe adresa: http://www.unfpa.org/sites/default/files/resource-pdf/migration_report_2005.pdf#page=121.
212. United Nations Refugee Agency, United Nations Population Fund and Women’s Refugee Commission, “*Initial Assessment Report: Protection Risks for Women and Girls in the European Refugee and Migrant Crisis Greece and the former Yugoslav Republic of Macedonia*“, 2015, p. 5 disponibil la http://www.unfpa.org/sites/default/files/resource-pdf/EuropeMission_Protection_Risks_19_Jan_Final_0.pdf, accesat 26.01.2016.
213. Vause Sophie, Toma Sorana, “*Is the Feminization of International Migration Really on the Rise? The Case of Flows from the Democratic Republic of Congo and Senegal*“, *Population-E*, 70 (1), 2015.
214. Verschuur Christine, “*Theoretical debates on social reproduction and care: The articulation between the domestic and the global economy*“, în Oso Casas L., Ribas Mateos N., *International Handbooks on Gender Series*, pp. 145-161, 2013.
215. Vlase Ionela, “*Women’s social remittances and their implications at household level: A case study of Romanian migration to Italy*“, *Migration Letters*, Volume: 10, No: 1, 2013.
216. Vodopivec Milan, Dolenc Primož, “*Live Longer, Work Longer: Making it Happen in the Labor Market*“, *Social Protection and Labour*, SP Discussion Paper No. 0803, The World Bank, 2008.
217. Waters J., Leung M., “*A colourful university life? Transnational higher education and the spatial dimensions of institutional social capital in Hong Kong*“, *Population, Space and Place* 19: 155–167, 2013.

218. Waters J., Leung M, “*International’ education in Hong Kong immobile transnationalisms? Young people and their in situ experiences*“, *Urban Studies* 50: 606–620, 2013.
219. Wei Hao, “*An empirical study on the determinants of international student mobility: a global perspective*“, *High Educ* 66:105–122 DOI 10.1007/s10734-012-9593-5 106, 2013.
220. World Bank, “*Migration and Remittances*“, April, 2015, disponibil la adresa <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/NEWS/0,,contentMDK:20648762~pagePK:64257043~piPK:437376~theSitePK:4607,00.html>.
221. World Bank, “*Migration and Remittances: Recent Developments and Outlook*“, No. 22/11.04.2014 disponibil la <http://siteresources.worldbank.org/INTPROSPECTS/Resources/334934-1288990760745/MigrationandDevelopmentBrief22.pdf> .
222. World Bank, “*Migration and Remittances: Recent Developments and Outlook*“, No. 24/13.04.2015, disponibil la <http://siteresources.worldbank.org/INTPROSPECTS/Resources/334934-1288990760745/MigrationandDevelopmentBrief24.pdf>.
223. World Bank, “*Migration and Remittances Factbook 2016*“, Third Edition, 2016, disponibil la http://siteresources.worldbank.org/INTPROSPECTS/Resources/334934-1199807908806/4549025-1450455807487/Factbook2016_Countries_M-Z_Glossary.pdf.
224. World Bank Group, “*Migration and Remittances. Recent Developments and Outlook Special Topic: Global Compact on Migration*“, 2017, disponibil la <http://pubdocs.worldbank.org/en/992371492706371662/MigrationandDevelopmentBrief27.pdf>
225. World Population Review, “*Romanina Population 2015*“, disponibil la <http://worldpopulationreview.com/countries/romania-population/>
226. Yang, Dean - International migration, remittances and household investment: Evidence from Phillipine migrants, *The Economic Journal*, 118, 591–630, 2008.
227. Yellen Janete L., “*Efficiency Wage Models of Unemployment*“, *The American Economic Review*, Vol. 74, No. 2, 1984, pp. 200-205.
228. Zaiceva Anzelika& Zimmermann Klaus F., “*Scale, diversity, and determinants of labour migration in Europe*“, *Oxford Review of Economic Policy*, Volume 24, Number 3, 2008, pp.427–451.
229. Zlotnic Hania, “*The South to North Migration of Women*“, *International Migration Review*, 24 (1), 1995:229-254.
230. Zontini Elisabetta, “*Resisting Fortress Europe: The everyday politics of female transnational migrants*“, *Focaal—European Journal of Anthropology* 51, 2008:13–27.
231. http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2016/nrp2016_romania_ro.pdf
232. <http://europa.eu/>
233. <http://www.eurofound.europa.eu/>
234. <http://www.bnr.ro/>
235. <http://www.mae.ro/>
236. <http://www.un.org/>

